

موسسه آموزش عالی غیرانتفاعی آبا (آب آ)

پایان نامه کارشناسی ارشد

مدیریت جهانگردی (گرایش برنامه ریزی و توسعه)

عنوان پایان نامه:

بررسی نقش و توانمندی موزه‌ها در جذب گردشگر و توسعه گردشگری شهری

(مورد مطالعه: تبریز)

استاد راهنما:

آقای دکتر ایرج ساعی ارسی

استاد مشاور:

آقای دکتر بابک حاجی کریمی

نگارش:

عاطفه اسداله زاده ضیاء

مهر ۱۳۹۲

تقدیم به

پدر بزرگوارم و مادر مهربانم

آنان که بهترین برایم هستند و بهترین را برایم خواستند
وجودشان همه برایم ممر و وجودم همه برایشان رنج بوده
است. آنچه دارم از آنهاست و من تا ابد مدیون تلاشها
و محبت‌های خالصانه‌ی ایشانم.

تقدیر و تشکر

سپاس و ستایش، هستی بخش بی‌همتا را که خود راه مینماید و راه می‌برد و هیچ لحظه‌ای بی‌مدد از وجودش، پای رفتن نیست.

مراتبه سپاس خویش را به حضور همه سروران، اساتید و دوستان ابراز می‌دارم که با یاری و همراهی آن‌ها، این مهم انجام پذیر شد. شایسته است که تقدیر ویژه خود را به این بزرگواران تقدیم نمایم.

جناب آقای دکتر سامی ارسبی که راهنمایی‌هایی ایشان چه در دوران تحصیل و چه در دوران گذراندن پایان‌نامه روشنگر راه من بود.

کادر محترم موزه آذربایجان که در این پروژه بنده را یاری کردند.

در خاتمه بر خود لازم میدانم، مراتبه تشکر و قدردانی همیشگی خود را نسبت به خانواده محترم علی‌الخصوص پدر و مادر مهربانم به جای آورم که همیشه با از خودگذشتگی و ایثار خود، حقیر را در مسیر زندگی یار و یاور بودند.

مطافه اسداله زاده ضیا

مهر ۱۳۹۲

چکیده

گردشگری شهری سرآمد انواع گردشگری‌ها و پر مشتری‌ترین آنهاست؛ به طوری که با توجه به جایگاه ویژه شهر، در بسیاری از کشورهای موفق در این صنعت، شهر پایه و اساس توسعه گردشگری است.

هدف: بر این اساس پژوهش حاضر با این پیش فرض که جاذبه‌ای به نام موزه می‌تواند بر توسعه‌ی گردشگری شهری بیفزاید سعی نموده است تا هدف پژوهش خویش را به بررسی نقش و توانمندی موزه‌ها در جذب و توسعه‌ی گردشگری شهری در شهر تبریز به عنوان محدوده‌ی پژوهش خویش قرار دهد.

این پژوهش از نظر هدف، کاربردی و از نظر نوع پژوهش، توصیفی است و به صورت پیمایشی و با ابزار پرسشنامه انجام شده است و بازه زمانی پژوهش؛ اول اردیبهشت تا هفته اول تیر ۱۳۹۲ است.

روش: جامعه‌آماری پژوهش تمام گردشگران درون مرزی و خارجی است. حجم نمونه ۴۰۰ نفر و از نرم‌افزار Spss و آزمون‌های T-test تک نمونه‌ای و فرید من برای تحلیل داده‌ها استفاده شده است.

یافته‌ها: یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که بیشتر بازدیدکنندگان را گردشگران درون مرزی، با تحصیلات دانشگاهی لیسانس در رده سنی ۲۰ تا ۴۰ سال تشکیل می‌دهند که اکثر آنها متأهل و از مسافت‌های ۶۰۰ کیلومتر و بالاتر هستند. انگیزه اکثر بازدیدکنندگان از موزه‌ها، آشنایی بیشتر با تاریخ و فرهنگ منطقه بوده است. همچنین موزه‌ها از نظر اولویت‌بندی دیدار از جاذبه‌های شهری رتبه دوم را بعد از بناها و مکان‌های تاریخی و مشهور دارند.

نتایج: نتایج به دست آمده بیانگر این مطلب است که موزه‌های تبریز به صورت بالقوه نقش مهمی در جذب گردشگر و توسعه گردشگری شهری دارند که می‌توان، با تبلیغات مناسب و ارائه امکانات و تسهیلات بهتر و بیشتر برای بازدیدکنندگان، از این پتانسیل به نحو مطلوب برای توسعه گردشگری شهری بهره جست. در پایان بر مبنای اطلاعات به دست آمده، پیشنهادهای ارائه گردیده است.

کلید واژه: گردشگری - گردشگر - گردشگری شهری - موزه

فهرست مندرجات

صفحه	عناوین
۱	پیشگفتار
	فصل اول
	کلیات پژوهش
۴	۱-۱- تعریف موضوع پژوهش
۴	۲-۱- بیان مساله پژوهش
۵	۳-۱- اهمیت و ضرورت انجام پژوهش
۶	۴-۱- هدف کلی پژوهش
۶	۵-۱- هدفهای فرعی پژوهش
۶	۶-۱- پرسشهای پژوهش
۷	۷-۱- فرضیههای پژوهش
۸	۸-۱- روش پژوهش
۸	۹-۱- محدودیتهای پژوهش
۸	۱۰-۱- تعریف واژهها و اصطلاحات
۸	۱-۱۰-۱- گردشگری

۹ ۲-۱۰-۱-گردشگر

۹ ۳-۱۰-۱-گردشگری شهری

۹ ۴-۱۰-۱-موزه

فصل دوم

واکاوی ادبیات پژوهش

۱۱ ۱-۲- نظری به تاریخچه گردشگری در جهان

۱۳ ۲-۲- نظری به تاریخچه گردشگری در ایران

۱۳ ۱-۲-۲- تاسیس اداره امور جهانگردی

۱۵ ۳-۲- پیشینه پژوهش

۱۵ ۱-۳-۲- پیشینه پژوهش در جهان

۱۷ ۲-۳-۲- پیشینه پژوهش در ایران

۲۰ ۴-۲- مبانی نظری پژوهش

۲۰ ۱-۴-۲- گردشگری

۲۰ ۱-۱-۴-۲- تفاوت گردشگری با جهانگردی

۲۱ ۲-۱-۴-۲- اقسام گردشگری از دید سازمان جهانی گردشگری

- ۲۱ گونه‌های گردشگری ۳-۱-۴-۲
- ۲۲ گونه شناسی گردشگری شهری ۱-۳-۱-۴-۲
- ۲۳ انگیزه‌های گردشگران ۴-۱-۴-۲
- ۲۴ اهداف گردشگران ۵-۱-۴-۲
- ۲۵ رابطه شهرنشینی و گردشگری شهری ۶-۱-۴-۲
- ۲۵ عناصر گردشگری شهری ۷-۱-۴-۲
- ۲۶ مهم‌ترین انواع شهرهای گردشگری شهری ۸-۱-۴-۲
- ۲۸ پیامدهای گردشگری شهری ۹-۱-۴-۲
- ۲۸ سازمانهای عمده بین‌المللی توریستی در جهان ۱۰-۱-۴-۲
- ۲۸ سازمان جهانی جهانگردی WTO ۱-۱۰-۱-۴-۲
- ۲۹ شورای جهانی مسافرت و توریسم WTTC ۲-۱۰-۱-۴-۲
- ۲۹ موزه‌ها ۲-۴-۲
- ۲۹ تاریخچه موزه در جهان ۳-۴-۲

- ۳۱ تاریخچه موزه در ایران ۴-۴-۲
- ۳۲ تاسیس موزه ایران باستان ۱-۴-۴-۲
- ۳۲ تاسیس موزه‌های مراکز استان‌ها ۲-۴-۴-۲
- ۳۲ رسالت و نقش موزه‌ها ۵-۴-۲
- ۳۳ هدف موزه‌ها ۶-۴-۲
- ۳۴ طبقه بندی انواع موزه‌ها ۷-۴-۲
- ۳۴ موزه‌های تاریخی ۱-۷-۴-۲
- ۳۵ موزه‌های هنری ۲-۷-۴-۲
- ۳۵ موزه‌های علمی ۳-۷-۴-۲
- ۳۶ موزه‌های علوم طبیعی ۱-۳-۷-۴-۲
- ۳۶ موزه‌های علوم و فنون ۲-۳-۷-۴-۲
- ۳۶ طبقه‌بندی موزه‌ها براساس نحوه‌ی اداره ۸-۴-۲
- ۳۶ طبقه‌بندی موزه‌ها بر اساس حوزه جغرافیای مخاطبان ۹-۴-۲

- ۳۷-۴-۱۰-۲ طبقه‌بندی موزه‌ها بر حسب تخصص مخاطبان..... ۳۷
- ۳۷-۴-۱۱-۲ طبقه‌بندی موزه‌ها براساس شیوه ارائه و نمایش آثار..... ۳۷
- ۳۷-۴-۱۲-۲ سایر اقسام موزه‌ها..... ۳۷
- ۳۸-۴-۱۳-۲ شورای بین‌المللی موزه‌ها ICOM..... ۳۸
- ۳۸-۴-۱۳-۱-۲ اهداف اصلی ایکوم..... ۳۸
- ۳۹-۲-۵-۲ آشنایی با منطقه مورد مطالعه (شهر تبریز)..... ۳۹
- ۳۹-۲-۵-۱ معرفی تبریز..... ۳۹
- ۳۹-۲-۵-۲ موقعیت جغرافیایی تبریز..... ۳۹
- ۴۰-۲-۵-۳ شرایط اقلیمی و خصوصیات آب و هوایی..... ۴۰
- ۴۱-۲-۵-۴ وجه تسمیه تبریز..... ۴۱
- ۴۲-۲-۵-۵ تحولات جمعیتی تبریز..... ۴۲
- ۴۳-۲-۵-۶ بافت کالبدی تبریز..... ۴۳
- ۴۴-۲-۵-۷ معرفی موزه‌های تبریز..... ۴۴

- ۴۴ موزه آذربایجان ۱-۷-۵-۲
- ۴۵ موزه قاجار تبریز (خانه امیرنظام) ۲-۷-۵-۲
- ۴۵ ویژگیهای معماری عمارت امیرنظام ۱-۲-۷-۵-۲
- ۴۶ موزه سنجش ۳-۷-۵-۲
- ۴۷ موزه مشروطه ۴-۷-۵-۲
- ۴۷ موزه عصر آهن ۲ ۵-۷-۵-۲
- ۴۸ موزه قرآن و کتابت تبریز ۶-۷-۵-۲
- ۴۹ موزه محرم ۷-۷-۵-۲
- ۴۹ موزه کارتون تبریز ۸-۷-۵-۲
- ۵۰ موزه شهر و شهرداری ۹-۷-۵-۲
- ۵۰ تالار فرش ۱-۹-۷-۵-۲
- ۵۰ تالار دوربین‌های قدیمی ۲-۹-۷-۵-۲
- ۵۰ آثار و اشیاء ۳-۹-۷-۵-۲

- ۵۱ ۲-۵-۷-۱۰- موزه ادبی استاد شهریار.....
- ۵۱ ۲-۵-۷-۱۱- موزه تاریخ طبیعی تبریز.....
- ۵۲ ۲-۶- چهارچوب نظری پژوهش.....
- ۵۵ ۲-۷- فرضیه‌های پژوهش.....
- ۵۶ ۲-۸- مدل نظری پژوهش.....

فصل سوم

روش شناسی پژوهش

- ۵۸ ۳-۱- جامعه آماری.....
- ۵۸ ۳-۲- محاسبه حجم نمونه.....
- ۵۹ ۳-۳- روش نمونه‌گیری.....
- ۵۹ ۳-۴- ابزار اندازه‌گیری.....
- ۵۹ ۳-۵- اعتبار و روایی ابزار اندازه‌گیری.....
- ۶۰ ۳-۶- شیوه گردآوری اطلاعات.....
- ۶۰ ۳-۷- روش آماری.....
- ۶۱ ۳-۸- روش پژوهش.....

۹-۳- قلمرو پژوهش ۶۱

۱-۹-۳- قلمرو زمانی ۶۲

۲-۹-۳- قلمرو مکانی ۶۲

۳-۹-۳- قلمرو موضوعی ۶۲

فصل چهارم یافته‌های پژوهش

۱-۴- توصیف داده‌ها ۶۴

۱-۱-۴- توصیف متغیرهای جمعیت شناختی ۶۴

۱-۱-۱-۴- توزیع فراوانی برای متغیر تابعیت ۶۴

۲-۱-۱-۴- توزیع فراوانی جنسیت ۶۵

۳-۱-۱-۴- توزیع فراوانی وضعیت تأهل ۶۶

۴-۱-۱-۴- توزیع فراوانی گروه سنی ۶۷

۵-۱-۱-۴- توزیع فراوانی تحصیلات ۶۸

۶-۱-۱-۴- توزیع فراوانی شغل ۶۹

- ۷۰ ۷-۱-۱-۴- توزیع فراوانی مسافت تا تبریز.....
- ۷۱ ۸-۱-۱-۴- توزیع فراوانی انگیزه بازدید از موزه.....
- ۷۲ ۹-۱-۱-۴- بررسی میزان تاثیر موزه‌ها به تشویق به دیدار سایر جاذبه‌های شهری.....
- ۷۳ ۱۰-۱-۱-۴- بررسی میزان تاثیر موزه‌ها به تشویق به اقامت در منطقه.....
- ۷۴ ۱۱-۱-۱-۴- بررسی میزان تاثیر موزه‌ها به تشویق به خرید.....
- ۷۵ ۲-۱-۴- توصیف شاخصهای معرف متغیرهای پژوهش.....
- ۷۵ ۱-۲-۱-۴- رتبه‌بندی مولفه‌های تبلیغات موثر در جذب گردشگر.....
- ۷۶ ۲-۲-۱-۴- رتبه‌بندی مولفه‌های شناخت تاریخی موثر در جذب گردشگر.....
- ۷۷ ۳-۲-۱-۴- رتبه‌بندی مولفه‌های توانمندی موزه‌ها موثر در جذب گردشگر.....
- ۷۸ ۴-۲-۱-۴- رتبه‌بندی مولفه‌های رضایت از امکانات موزه‌ها.....
- ۷۹ ۵-۲-۱-۴- اولویت‌بندی دیدار از جاذبه‌های شهری تبریز.....
- ۸۰ ۲-۴- تحلیل داده‌ها (آزمون فرضیه‌های پژوهش).....

فصل پنجم

تجزیه و تحلیل یافته‌های پژوهش

۱-۵- بحث در نتایج توصیفی داده‌ها ۸۵

۲-۵- نتیجه‌گیری ۹۰

۳-۵- پیشنهادات ۹۱

۱-۳-۵- پیشنهادات پژوهشی ۹۱

۲-۳-۵- پیشنهادات برای پژوهشگران آتی ۹۲

پیوست‌ها

(۱) پرسشنامه فارسی ۹۴

(۲) پرسشنامه انگلیسی ۹۸

(۳) عکس‌ها ۱۰۱

منابع

فارسی ۱۰۷

انگلیسی ۱۱۲

فهرست شکل‌ها

صفحه	عناوین
۲۳	شکل ۱-۲- گونه شناسی گردشگری شهری.....
۳۹	شکل ۲-۲- نقشه راهنمای آذربایجان شرقی.....
۳۹	شکل ۳-۲- نقشه تبریز.....

فهرست نمودارها

صفحه

عناوین

-
- نمودار ۴-۱- نمودار توزیع فراوانی تابعیت ۶۴
- نمودار ۴-۲- نمودار توزیع فراوانی جنسیت ۶۵
- نمودار ۴-۳- نمودار توزیع فراوانی تأهل ۶۶
- نمودار ۴-۴- نمودار توزیع فراوانی سن ۶۷
- نمودار ۴-۵- نمودار توزیع فراوانی تحصیلات ۶۸
- نمودار ۴-۶- نمودار توزیع فراوانی شغل ۶۹
- نمودار ۴-۷- نمودار توزیع فراوانی مسافت تا تبریز ۷۰
- نمودار ۴-۸- نمودار توزیع فراوانی انگیزه بازدید از موزه‌ها ۷۱

فهرست جداول

صفحه	عناوین
۱۴	جدول ۱-۲- تحولات سازمان گردشگری ایران از آغاز تا امروز.....
۴۲	جدول ۲-۲- تحولات جمعیتی شهرستان تبریز.....
۵۵	جدول ۳-۲- ارتباط نظریه‌ها و فرضیه‌ها.....
۶۱	جدول ۱-۳- سنجش فرضیه‌ها.....
۶۴	جدول ۱-۴- توزیع فراوانی تابعیت.....
۶۵	جدول ۲-۴- توزیع فراوانی جنسیت.....
۶۶	جدول ۳-۴- توزیع فراوانی وضعیت تأهل.....
۶۷	جدول ۴-۴- توزیع فراوانی گروه سنی.....
۶۸	جدول ۵-۴- توزیع فراوانی تحصیلات.....
۶۹	جدول ۶-۴- توزیع فراوانی شغل.....
۷۰	جدول ۷-۴- توزیع فراوانی مسافت تا تبریز.....
۷۱	جدول ۸-۴- توزیع فراوانی انگیزه بازدید از موزه.....

جدول ۹-۴- نتایج آزمون تی تست تک نمونه‌ای برای بررسی میزان تاثیر موزه‌ها به تشويق به دیدار ساير

جاذبه‌های شهری..... ۷۲

جدول ۱۰-۴- نتایج آزمون تی تست تک نمونه‌ای برای بررسی میزان تاثیر موزه‌ها به تشويق به اقامت در

منطقه..... ۷۳

جدول ۱۱-۴- نتایج آزمون تی تست تک نمونه‌ای برای بررسی میزان تاثیر موزه‌ها به تشويق به خريد

..... ۷۴

جدول ۱۲-۴- نتایج آزمون فرید من برای رتبه‌بندی مولفه‌های تبلیغات مؤثر در جذب گردشگر

..... ۷۵

جدول ۱۳-۴- نتایج آزمون فرید من برای رتبه‌بندی مولفه‌های شناخت تاریخی در جذب گردشگر

..... ۷۶

جدول ۱۴-۴- نتایج آزمون فرید من برای رتبه‌بندی مولفه‌های توانمندی موزه‌ها در جذب گردشگر

..... ۷۷

جدول ۱۵-۴- نتایج آزمون فرید من برای رتبه‌بندی مولفه‌های رضایت از امکانات موزه‌ها..... ۷۸

جدول ۴-۱۶- نتایج آزمون فرید من برای اولویت‌بندی دیدار از جاذبه‌های شهری تبریز..... ۷۹

جدول ۴-۱۷- نتایج آزمون t تک نمونه‌ای برای بررسی میزان تاثیر تبلیغات در جذب گردشگر

۸۰

جدول ۴-۱۸- نتایج آزمون t تک نمونه‌ای برای بررسی میزان تاثیر شناخت تاریخی در جذب گردشگر

۸۱

جدول ۴-۱۹ نتایج آزمون t تک نمونه‌ای برای میزان تاثیر توانمندی موزه‌ها در جذب گردشگر

۸۲

جدول ۴-۲۰- نتایج آزمون t تک نمونه‌ای برای بررسی میزان رضایت از امکانات موزه ۸۳

جدول ۵-۱- توزیع فراوانی تمایل به سفر مجدد به تبریز ۸۷

جدول ۵-۲- توزیع فراوانی تمایل به پیشنهاد موزه‌های تبریز به دیگران..... ۸۷